

Bekjempelse av fremmede arter

Rapport 2021

Innhold

Innledning.....	3
Organisering	3
Gjennomført tiltak.....	3
Effekt	8
Økonomi	9
Konklusjon	9

Innledning

Indre Østfold kommune også i 2021 arbeidet med bekjempelse av fremmede arter. Denne rapporten gir en oversikt over hvordan arbeidet er gjennomført, og danner grunnlag for videre arbeid i 2022.

Fremmede arter er et utbredt problem i Indre Østfold kommune, og i hovedsak dreier arbeidet i kommunen seg om hageplanter som har spredt seg til naturen. Bekjempelsen som er organisert gjennom kommunen er begrenset til å omfatte plantene kjempespringfrø og kjempebjørnekjeks, da disse har stort spredningspotensiale. Plantesaft fra kjempebjørnekjeks kan dessuten gi forbrenningsskader ved hudkontakt og er derfor ekstra uønsket i naturen. Administrasjonen må prioritere ut fra tilgjengelige ressurser og tid.

Bekjempelse av fremmede arter krever en helhetlig, systematisk og flerårig strategi for å lykkes. Det koster både tid og penger, derfor er det svært gledelig at Indre Østfold kommune i 2021 har hatt ressurser tilgjengelig til å fortsette det meste av bekjempelsesarbeidet som har vært satt i gang tidligere. Dette hadde ikke vært mulig uten tildeling av midler fra Statsforvalteren i Oslo og Viken til bekjempelse av fremmede arter både utenfor og i verneområder, i tillegg til avsatte midler i kommunens budsjett og en god del administrasjonsarbeid.

Indre Østfold kommune har fra 2020 forsøkt å ha en helhetlig bekjempelse av kjempespringfrø og kjempebjørnekjeks på de kjente lokalitetene i kommunen, for det meste langs vassdrag. Arbeidet er satt i gang ut fra der kommunene har bekjempet disse fremmede skadelige artene tidligere, men i 2020 var det rom for å øke innsatsen til å omfatte flere nye forekomster. Dette arbeidet har i stor grad fortsatt i 2021.

Organisering

Arbeidet er administrert fra enhet landbruk, og selve bekjempelsen er utført av innleide skogsentreprenører og ansatte sommerhjelper. I tillegg er det flere grunneiere som har gjort en betydelig egeninnsats. Ildsjeler registrer årlig funn av forekomster av fremmede arter i Artsobservasjoner.no, og det bidrar stort i bekjempelsesarbeidet.

Kommunen har søkt og fått midler fra Statsforvalteren i Oslo og Viken til bekjempelse av fremmede arter utenfor verneområder. For bekjempelse av kjempespringfrø i naturreservatene i Trøgstad har Miljødirektoratet via statsforvalteren bidratt med egne midler.

Gjennomførte tiltak

Utgangspunktet for bekjempelsen som er gjennomført i 2021 var først og fremst fortsettelse av tidligere arbeid som er registrert i Artsobservasjoner. I tillegg har vi fulgt opp henvendelser om nye forekomster. Henvendelsene har kommet etter etterlysning av observasjoner og informasjon på kommunens hjemmeside, Facebook, app og Landbruksinfo (e-post og app). Vi fikk laget et elektronisk meldeskjema for observasjoner av fremmede arter, det har ført til flere meldinger om særlig parkslirekne i boligfelt. Det har også vært sak i lokalavisen om bekjempelse av kjempespringfrø. Observasjoner fra 2021, både det som er bekjempet og det som ikke bekjempet, er registrert i Artsobservasjoner.no under prosjekt «Fremmede arter Indre Østfold 2021» og «Statsforvalteren i Oslo og Viken – fremmede arter». Det gjenstår noe arbeid med å registrere innkomne meldinger om forekomster. Jobben gjennomføres i samråd med grunneierne, som er varslet/informert gjennom brev, e-post og landbruksinfo.

Kjempespringfrø (*Impatiens glandulifera*)

Det er til dels store mengder kjempespringfrø langs flere vassdrag i kommunen. Det heldekkende teppet av kjempespringfrø øker faren for erosjon og ras langs elveløpet, og utkonkurrerer stedegen vegetasjon og reduserer dermed det biologiske mangfoldet. For kjempespringfrø har kommunen har vært delt i tre, med tre lag som har jobbet. Plantene er plukket eller slått med ljå eller ryddesag, avhengig av terreng. Forekomstene er gått over 1-3 ganger gjennom vekstsesongen. Arbeidet er ensformig, krevende og foregår på områder som regnes som utilgjengelige – i all slags vær. Høy arbeidsmoral og god fysikk har derfor vært essensielt. Det er størst fokus på å redusere spredning, siden det nesten virker uoverkommelig med fullstendig utryddelse.

Bilde 1: Årets bekjempelsesgjeng

Bilde 2: Store mengder kjempespringfrø rundt VA-anlegg som går videre i lukket bekk. Antakelig kilden til spredning av kjempespringfrø i Hæra og videre til naturreservat. Ble plukket/slått rett før/under frøspretting.

Forekomster

Kommunedel	Forekomst	Oppstart	Finansiering	Status
Hobøl	Hobøelva fra Mjær til Elvestad	2016	SVOV + IØK	Stor forbedring, behov for oppfølging.
	Hobøelva fra Huulsbekken	2016	SMIL-midler via grunneier + IØK	Enorme mengder, spredning mot Våler
	Huulsbekken	2020	SMIL via grunneier	Enorme mengder, spredning fra Nordre Follo til Hobøelva
	Solbergbekken	2019	SVOV + IØK	Mye nederst, punktvis.
	Tomter	2020	SVOV	Punktvis
	Unaas	2018	SMIL via grunneier	Få, stor framgang
	Loskabekken	2017	SVOV via Vestby kommune	Bedring, utvidet område.
Spydeberg	Hyllibekken fra sentrum til Glomma	2017	SVOV	Punktvis, stor bedring
	Skarnesbekken	2020	SVOV	Store mengder
	Lyseren	2015	Grunneierforening	Stor framgang
	Mindre forekomster	2017	SVOV	Ikke gjenfunnet
	Kausebøl	2020	SMIL via grunneier	Bedring
Askim	Engerbekken	2017	SVOV	Stor bedring
Eidsberg	Moensbekken	2020	SVOV+IØK+VO	Enorme mengder
	Finnestadbekken	2020	SMIL+SVOV+VO	Enorme mengder
Trøgstad	Frøshaugbekken	2010	IØK+VO+SVOV	Jevnt stor mengder
	Hæra til Kallaksjøen, inkl. sidebekker	2016	VO	Punktvis, bedring, men flere inne i reservatet. Tilbakegang fra 2020 langs Hæra
	Hogstflate v/Gravstjern	2020	Ikke oppsøkt	Spredt
	Lintho	2011	Grunneier	Ikke gjenfunnet
	Måstad	2020	IØK	Store mengder, konsentrert

Kjempebjørnekjeks (*Heracleum mantegazzianum*)

For kjempebjørnekjeks har arbeidet vært fordelt på to innleide entreprenører, en i Eidsberg og Trøgstad, og en i Askim, Spydeberg og Hobøl. Forekomstene i Hobøl er under kontroll, men krever oppfølging i flere år til for få bekjempet og hindre spredning. I Spydeberg er det satt i gang bekjempelse av ny forekomst. Flere grunneiere har tatt tak selv i Kykkelsrudområdet i Askim.

Langs Hæra fra Mysen sentrum og helt ned til Glomma har kjempebjørnekjeks delvis tatt helt overhånd over vegetasjonen i elvekanten. Det er størst forekomster øverst i vassdraget, men det har blitt spredte forekomster hele veien ned til Glomma. I 2021 ble det for første gang bekjempet hele strekningen. Fra Mysen til Narvestad bru ble det sprøytet i 2020, og på den strekningen var det stor forbedring fra fjoråret. Denne forekomsten har vært lenge kjent, men har fått utvikle seg pga mangel på finansiering. Det heldekkende teppet av kjempebjørnekjeks øker faren for erosjon og ras langs elveløpet, og utkonkurrerer stedegen vegetasjon og reduserer dermed det biologiske mangfoldet. Det er også flere forekomster rundt boliger på Folkenborg, der forekomstene har vokst seg u håndterlige for et nabolag. De ble svært takknemlige for hjelp, der de har jobbet mot plantene i over flere år. Vi har sett oss nødt til å bruke plantevernmidler i bekjempelsen, og fått dispensasjon fra Mattilsynet til bruk av glyfosat langs vassdrag. Så godt som alle forekomstene er i svært ulendt terreng. Omfang og tilgjengelighet gjør at vi ikke ser noen annen mulighet til å bruke plantevernmidler i kampen mot kjempebjørnekjeks.

Kommunedel	Forekomst	Oppstart	Finansiering	Status
Hobøl	Hobølelva v/Skjellfoss	2017	Statsforvalteren i Oslo og Viken	Konsentrert, bedring
	Fossbekken	2017		Punktvis, bedring
	Brånen	2017		Spredt, stor bedring
Spydeberg	Kallum	2020		Konsentrert punkt
	Tunby	2020		Stor forekomst på beite. SMIL-midler
Askim	Kykkelsrud	2020		Flere forekomster. Grunneiere bekjemper
Eidsberg	Hæra fra Mysen sentrum til Narvestadfossen	2020		Enorme mengder hele strekningen.
	Hæra fra Narvestadfossen til Glomma	2021		Punktvis forekomster hele strekningen
	Folkenborg	2020		Punktvis, flere forekomster hos private
	Trømborgveien			Ikke bekjempet
Trøgstad	Fraflyttet hus Åssiden	2021		Slått i august
	Sloreby, langs Hæra	2021		Sprøytet sent
	Veien til Oppskott	2015		Ikke gjenfunnet
	Båstad sentrum	2015		Ikke gjenfunnet

Bilde 3: Stor forbedring på gammel kommunal fylling – her har det stått tett i tett med kjempebjørnekjeks i mange år.

Bilde 5: Kjempebjørnekjeks i boligområde på Folkenborg.

Bilde 4: Kjempebjørnekjeks langs Hæra, i Narvestaddalen.

Hønsehirse (*Echinochloa crus-galli*)

Det er funnet to nye forekomster med hønsehirse på åkerareal i Hobøl og Tosebygda. Forekomsten i Hobøl ble oppdaget tidlig nok til å sette i gang bekjempelse, i Trøgstad var det for sent.

Parkslirekne

Det er flere forekomster av parkslirekne i kommunen. Det er flere store forekomster på arealer der kommunen er eier. Den største forekomsten er i Romsåsen, som kommunen nylig har kjøpt. Ellers er det forekomster i flere boligområder. Det er ikke satt i gang bekjempelse, men vi jobber med å få oversikt og drive informasjonsarbeid. Forekomstene vi har blitt tipset om gjennom meldeskjema skal legges inn i artsobservasjoner.no.

Kanadagullris

Det er stadig mer kanadagullris i Indre Østfold kommune. Det er stor spredning langs Hæra i Mysen og en ny forekomst på vei inn i Hæra i Båstad, som etter hvert kan føre til spredning til naturvernområdet Kallaksjøen. Forekomsten bør inngå i bekjempelsesarbeidet fra 2022 for å unngå videre spredning til naturreservatet. Det er også store mengder kanadagullris langs Hobøelva og generelt i resten av kommunen. Disse er ikke registrert i artsobservasjoner.no.

Bilde 6: Ny forekomst av kanadagullris på vei inn i Hæra.

Effekt

Entreprenørene som har vært med i flere år, melder tilbake om stor forbedring der det har vært bekjempet tidligere. Langs Hobøelva mellom Mjær og Elvestad er forekomstene kraftig redusert, det samme gjelder i Engerbekken, Hylli-/Kirkebekken og Frøshaugbekken. Men, det har kommet flere nye forekomster av kjempespringfrø inn i Hæra naturreservat – det er svært uheldig. Fra Nordre Follo kommer Kråkstadbekken som fører med seg store mengder nye frø av kjempespringfrø. For kjempebjørnekjeks er det mye arbeid som gjenstår, men det er klar forbedring på for forekomstene i Hobøl. Flere mindre forekomster i Trøgstad er ikke gjenfunnet, mens nye har dukket opp. Det er imidlertid registrert en del nye forekomster av kjempebjørnekjeks i alle delene av kommunen. Se for øvrig tabeller under kapittel «Gjennomførte tiltak» og i registreringer gjort i Artsobservasjoner.no.

Økonomi

Fra Statsforvalteren ble det innvilget 200 000 kr til bekjempelse av fremmede arter i Indre Østfold kommune i 2021. Midlene fra Statsforvalteren er i stor grad brukt til bekjempelse av kjempebjørnekjeks, totalt kr. 112 240,-. Resten av midlene har gått til bekjempelse av kjempespringfrø. Dersom det hadde vært kapasitet og tid kunne enda større andel vært brukt på kjempebjørnekjeks. Det er stort behov for å hindre spredning og det er større omfang av planten enn vi var klar over.

Statsforvalteren har også innvilget midler til bekjempelse av kjempespringfrø gjennom bestillingsdialogen til verneområdene kommunen forvalter i Trøgstad. I utgangspunktet var dette 80 000 i tillegg til midler som sto på fond fra tidligere år. Det viste seg at forekomstene av kjempespringfrø i Finnestadbekken og Moensbekken, som begge berører verneområder, var større og mer utfordrende å jobbe seg gjennom enn forutsett. I tillegg ble det utfordrende å få nok arbeidskraft til rett tid, slik at innkjøpte tjenester ble brukt i større grad enn budsjettet. Det at høysesong for bekjempelse av fremmede arter er midt i administrasjonens ferieavvikling gjorde at arbeidsflyten ikke var helt optimal. Nedenfor følger en regnskapsoversikt.

Statsforvalteren utenfor VO	200 000
Verneområder - statsforvalteren inkl. ekstratildeling	200 000
Restmidler fra 2020 VO Trøgstad	48 679
Budsjett landbruk IØK	100 000
Budsjett landbruk IØK - tilleggsmidler	100 000
SMIL-midler	188 900
Totalt tilgjengelige midler	837 579
Totalt brukt pr. 12.01.	821 847
Overføres til fond verneområder 2022	15 732

Tidligere år, også i 2020, fikk vi midler til bekjempelse av kjempespringfrø langs vassdrag fra Miljødirektoratet via søknad om midler til vannmiljøtiltak. I 2020 ble det også innvilget midler gjennom lokal krisepakke ifm korona. Disse midlene hadde vi ikke til disposisjon i 2021.

Ut fra timelister kan vi anslå at det ble brukt ca. 2300 timer totalt på kjempespringfrø, i tillegg til eget arbeid til både administrasjon og bekjempelse.

Konklusjon

Bekjempelsen i 2021 bar preg av at administrasjon av arbeidet var en stor utfordring på grunn av knapp tid, usikkerhet om tilgjengelige midler og begrenset kapasitet i administrasjonen. Det ble en stor administrasjonsjobb, for få sommerhjelper gjennom sesongen og bruk av for mye innleid arbeidskraft. Det må vi forsøke å unngå i 2022. Vi vil forsøke å få til et samarbeid med andre enheter i kommunen for sommerjobber 2022 slik at arbeidet kan bli mer helhetlig og ikke så ensformig. Vi legger opp til bekjempelse i begynnelsen av juli og i begynnelsen av august og i september/oktober - det kommer helt an på veksts sesongen. Det er fortsatt stort behov for finansiering til bekjempelse av fremmede arter, og vi håper at den nye finansieringsordningen gjør at vi kan komme i gang med planlegging tidligere enn det vi har hatt mulighet til de foregående årene.